

ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

Success Factors in Management: A case study of the Sufficiency Economy
Learning Center, The Office of the Royal Development Project Board

จุฑาพร แซ่หลี่ (Judaporn Saelee)

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

(Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University)

E-mail: jsael@yahoo.com

Received September 10, 2019; Revised December 16, 2019; Accepted February 25, 2020

Abstract

This mixed-method research design aimed to study success factors in the management of the sufficiency economy learning center. The sample was a group of 192 people who have experience related to management and was selected by Taro Yamane formula. The instrument for collecting data were questionnaires and semi-structured interviews. The data analysis used was Descriptive Statistics, Inferential Statistics, and Content Analysis. The research revealed that 1) personal factors, i.e. gender, age, education levels, and occupation had a relationship with leadership, teamwork, social network establishment, the technology supporting learning, product management and marketing, and social and environmental responsibility but did not correlate with being a learning organization. 2) The sample did not give importance to teamwork in a tangible manner, and they did not understand being a learning organization, and no sufficient supporting budget was available for purchasing technological devices. 3) A small number of government agencies that support the operation of the learning center, causing the development of the learning center relied on its potential and did not have outstanding directions. So these results could be used to develop operational guidelines and a role model of learning center management in the future.

Keywords: Sufficiency Economy, Learning Center, Management

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 192 คน จากการกำหนดขนาดแบบ ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ และการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยสถิติเชิงพรรณนาในรูปค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ Chi-Square เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายทางสังคม เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดการผลผลิตและการตลาด และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) กลุ่มตัวอย่างไม่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมอย่าง เป็นรูปธรรม มีความไม่เข้าใจการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุนเพียงพอในการจัดซื้อ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี และ 3) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการทำงานของศูนย์เรียนรู้ในทั้งด้านงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเอกสารเผยแพร่ และการปรับปรุงสถานที่ฝึกอบรม ทำให้การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ได้ตาม ศักยภาพที่มีและไม่เกิดทางที่ชัดเจน ผลการศึกษานี้สามารถพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็น ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบในอนาคต

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, ศูนย์เรียนรู้, การบริหารจัดการ

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มี แนวคิด การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเผยแพร่ผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับ ต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคเกษตร ภาคธุรกิจ และหน่วย งานองค์กรภาครัฐ ในปี 2553 ได้คัดเลือกจากผู้ที่ ได้รับรางวัลชนะเลิศ จากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 1 เมื่อปี 2550 และครั้งที่ 2 เมื่อปี 2552 รวม 47 รางวัล ประกอบด้วย 6 ประเภท ได้แก่ 1) ประชาชน จำนวน 9 ศูนย์ 2) ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ศูนย์ 3) เกษตรกร จำนวน 12 ศูนย์ 4) กลุ่มเกษตรกร จำนวน 5 ศูนย์ 5) หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 ศูนย์ และ 6) ธุรกิจ จำนวน 10 ศูนย์ (The Office of the Royal Development Project Board, 2011) ปัจจุบันนี้ ได้มีศูนย์ เรียนรู้ลาออกหลังจากการจัดตั้ง รวม 5 ศูนย์ เนื่องจากความไม่พร้อม และปัญหาด้านสุขภาพ ทำให้มีศูนย์เรียนรู้ที่ยัง ดำเนินการ จำนวน 42 ศูนย์ นอกจากนี้ การประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2557-2559) พบว่า ในปี 2557 มีคะแนนความพึงพอใจ ร้อยละ 87.44 และในปี 2559 มีผลการดำเนินงานต่ำกว่า มาตรฐาน จำนวน 3 ศูนย์ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับผู้ศึกษาดูงาน รวมทั้งมีเอกสารเผยแพร่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ให้บริการ (The Office of the Royal Development Project Board, 2016) แม้ว่า สำนักงาน กปร. ได้สนับสนุนการจัดทำเอกสารเผยแพร่ของศูนย์เรียนรู้ และจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ในงานสัมมนาศูนย์เรียนรู้ประจำปี ซึ่งผลจากการจัดสัมมนา เมื่อวันที่ 9-10 สิงหาคม 2559 สะท้อนถึงความต้องการที่สำนักงาน กปร. มีขอบเขตที่จำกัดต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศูนย์ เรียนรู้ทั้งด้านนโยบายและงบประมาณ (The Office of the Royal Development Project Board, 2016)

นอกจากนี้ ปัจจัยความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ความสามารถของผู้นำที่มีความขยัน ซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ และมีภาวะผู้นำ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาลูกการพัฒนาตัวเอง (Kanhachin, 2014) และ 2) สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสามัคคี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความขยันหมั่นเพียร โดยเน้นการมีส่วนร่วมและค้นหาแหล่งเงินทุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือด้านวิชาการและงบประมาณ รวมทั้งมีกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหา โดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Naowawathong, & Supadit, 2008) ในขณะที่ปัญหาของศูนย์เรียนรู้ คือ การขาดการรับสมัครสมาชิกศูนย์เรียนรู้ และไม่ได้เกิดจากความต้องการของเกษตรกรและความพร้อมของชุมชน (Saengduangdee, Buaweche & Sujittavanich, 2010) รวมทั้งการไม่ได้ให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรหรือสมาชิก การขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขาดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต (Sisaed, 2013)

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยทางการบริหารจัดการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในด้านภาวะผู้นำของศูนย์เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายทางสังคม การสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การจัดการองค์การเรียนรู้ การจัดการผลิตและการตลาด และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ ประยุกต์ใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศูนย์เรียนรู้ การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร และการวางแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็น “ปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง (Economic life guiding principle)” ของประชาชนทุกระดับ ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักประมาณตนและใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งดำรงชีวิตอย่างรู้จัก “คิด อยู่ ใช้ กินอย่างพอเพียง มีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมีเงื่อนไขในด้านความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง รวมถึงการมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานชีวิตที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง (Naipinit, Promsaka, & Kroeksakul, 2014)

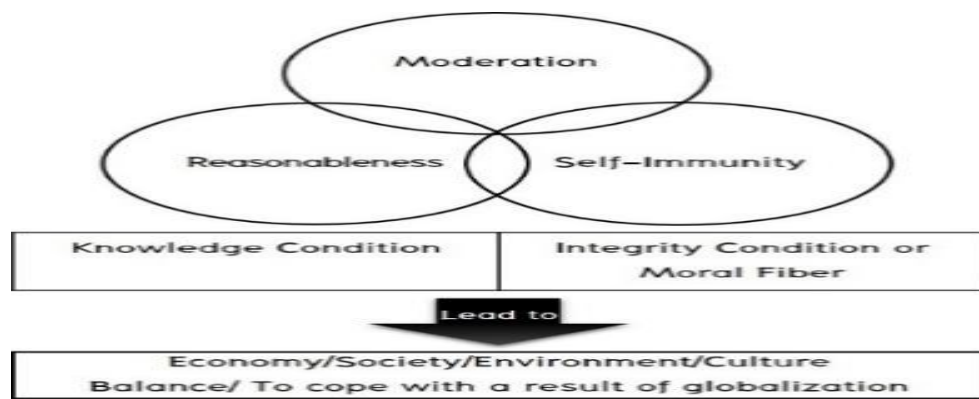

Figure 2. Sufficiency economy philosophical framework

Source: Naipinit, Promsaka, & Kroeksakul (2014)

แนวคิดการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการจัดการที่มุ่งให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ มีกิจกรรมและการทำงานร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุม (Schermerhorn, 1999) การจัดการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการจัดการบุคลากรที่ดี และมีภาวะผู้นำ (Panyacharoen, 2018) ลักษณะของผู้นำต้องมีความสามารถในการใช้ศิลปะ ความรู้ อำนาจหรืออิทธิพล เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ (Khamcharoen & Sirisarnhiran 2009) รวมทั้งผู้นำควรเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิก และมีความเชื่อมั่นในกลุ่ม (Schumann et al., 2013) ในขณะที่ด้านเครือข่ายทางสังคม จะรวมเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรในสังคม เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความสมัครใจและไม่สูญเสียความเป็นอิสระ (Pongpit, 2003) มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Wipawin, 2015) ทั้งนี้ การบริหารจัดการด้วยหลัก POSDCoRB เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning), การจัดองค์กร (Organization), การบริหารงานบุคคล (Staffing), การควบคุมบังคับบัญชา (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting) และงบประมาณ (Budgeting) (Sanguannam, 2002) โดยแนวคิดการจัดการองค์การในยุคทฤษฎีสสมัยใหม่ จะเน้นที่การเพิ่มขีดความสามารถ การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ และการสร้างแรงบันดาลใจได้อย่างอิสระ เรียกว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (Thiamrat & Makasiranon, 2003) และมีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การสร้างสรรค์องค์ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ในสิ่งที่ผิดพลาดและความสำเร็จ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในการทำงาน การจัดเก็บและการเผยแพร่ข้อมูล รวมทั้งมีการทำงานเป็นทีมและเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Marquardt & Reynolds, 1994) การใช้ อินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารและการสร้างความรู้รูปแบบใหม่ที่มีการจัดการได้ดีขึ้น (Goldie, 2016) ลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้จะมีโครงสร้างองค์การที่มีสายการบังคับบัญชาน้อยเพื่อให้การบริหารงาน มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนและจัดทีมได้ง่าย รวมทั้งมีการกระจายความรับผิดชอบและหน้าที่การปฏิบัติงาน และเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่ภายในขอบเขตความรับผิดชอบ (Noknoi et al., 2011)

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศูนย์เรียนรู้

ในปี 2556 สำนักงาน กปร. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันจัดทำมาตรฐานและระบบฐานข้อมูลศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้ชุมชนประเมินศักยภาพของตนเอง และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของชุมชนตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์เรียนรู้ฯ 7 ด้าน 36 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ด้านการนำชุมชน (2) ด้านการวางแผนชุมชนของศูนย์ (3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน (4) ด้านการติดตามประเมินผล และการจัดการความรู้ (5) การเน้นบุคลากร (6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ และ (7) ผลสำเร็จของชุมชน (เศรษฐกิจ-สังคม และวัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม) ซึ่งตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เช่น กิจกรรมลดค่าใช้จ่ายของสมาชิกในชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มการผลิตเพื่อช่วยเหลือกันหรือการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม การจัดการด้านการตลาด การจัดการศูนย์เรียนรู้ที่คำนึงถึงผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (The Office of the Royal Development Project Board, 2013)

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม 7 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำ (2) การทำงานเป็นทีม (3) เครือข่ายทางสังคม (4) องค์การแห่งการเรียนรู้ (5) เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (6) การจัดการผลผลิตและการตลาด และ (7) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

มีหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้
ขอบเขตพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงาน กปร. มีทั้งหมด 42 ศูนย์ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกขอบเขตพื้นที่ คือ ศูนย์เรียนรู้ต้องมีโครงสร้างการบริหารจัดการและดำเนินการต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งพบว่า มีศูนย์เรียนรู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 7 ศูนย์ ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ ชุมชนบ้านดอกบัว จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านท่าเรือ จังหวัดนครพนม ชุมชนบ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต กลุ่มศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านเกษตรยั่งยืนตำบลศรีเมืองชุม จังหวัดเชียงราย กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านถ้ำ จังหวัดพะเยา กลุ่มเกษตรกรยั่งยืนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และกลุ่มชาวคุณค่าชาวนาคุณธรรม จังหวัดยโสธร

ประชากรในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 7 ศูนย์ และมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. จำนวน 10 คน กลุ่มคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ จำนวน 81 คน และกลุ่มผู้ใช้บริการ จำนวน 2,377 คน มีประชากรรวม 2,468 คน ทั้งนี้ นำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Wadecharoen, Lertnaisat, & Teekasap, 2017) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวม 192 คน ได้แก่ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. จำนวน 10 คน (เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กที่มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ จึงใช้ประชากรทั้งหมด 10 คน เป็นกลุ่มการศึกษา) 2) กลุ่มคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 75 คน และ 3) กลุ่มผู้ใช้บริการ จำนวน 107 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) แบบสอบถาม ได้ศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการ การจัดการองค์การเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกณฑ์ตัวชี้วัดศูนย์

เรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นกรอบตัวแปรและข้อคำถามที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ กิจกรรม และการจัดการศูนย์เรียนรู้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อคำถาม

ส่วนที่ 2 การให้บริการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ องค์ความรู้ที่มีในศูนย์เรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การปรับปรุงศูนย์เรียนรู้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ และอุปสรรคส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ จำนวน 5 ข้อคำถาม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม เครือข่ายทางสังคม องค์กรแห่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดการผลผลิตและการตลาด และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 35 ข้อคำถาม เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผล ผู้วิจัยใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การแสดงความคิดเห็นเป็น 4 ระดับและคะแนนของค่าเฉลี่ยสามารถแปลความหมายดังนี้ (Vanichbancha, 2012)

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.75	แปลผล	ไม่เห็นด้วยมาก
	1.76 – 2.50	แปลผล	ไม่เห็นด้วย
	2.51 – 3.25	แปลผล	เห็นด้วย
	3.26 – 4.00	แปลผล	เห็นด้วยมาก

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นอื่นเพิ่มเติม

2) **แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง** กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงาน กปร. และผู้นำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ในปัจจุบัน นโยบายและแนวทางการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้ได้ประสานผู้บริหารสำนักงาน กปร. และผู้นำศูนย์เรียนรู้เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2561 และได้รับความยินยอมจากตัวผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในรูปค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ Chi-Square เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน พบว่า บุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 57.29 กลุ่มอายุส่วนใหญ่ 51-60 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 35.94 กลุ่มการศึกษาส่วนใหญ่จบในระดับ

ประถมศึกษา จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 48.44 และกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ คือ เกษตรกร จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 61.46

2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

(n=192)

ปัจจัยด้านการจัดการ	$\bar{x}$	S.D.	ผลการวิเคราะห์
1. ภาวะผู้นำ			
1) มีเป้าหมายการทำงานชัดเจน	3.50	.987	เห็นด้วยมาก
2) แก้ไขปัญหารวดเร็ว	3.16	.911	เห็นด้วย
3) ใช้วางใจได้	3.49	.777	เห็นด้วยมาก
4) มีความเป็นธรรม	3.35	.920	เห็นด้วยมาก
5) ใช้รางวัลเป็นแรงจูงใจ	2.76	1.134	เห็นด้วย
2. การทำงานเป็นทีม			
6) มีความเข้าใจวิสัยทัศน์	3.49	.702	เห็นด้วยมาก
7) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย	2.95	.972	เห็นด้วย
8) มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/แผนปฏิบัติการ/กิจกรรม	3.39	.825	เห็นด้วยมาก
9) มีการวางแผนการพัฒนาทีมงาน	3.34	.748	เห็นด้วยมาก
10) จัดประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง	3.25	.725	เห็นด้วย
3. การสร้างเครือข่ายทางสังคม			
11) เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.31	1.002	เห็นด้วยมาก
12) มีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเยาวชน	3.38	.960	เห็นด้วยมาก
13) สนับสนุนการรวมกลุ่ม	3.45	.778	เห็นด้วยมาก
14) ศูนย์เรียนรู้สามารถสร้างชุมชนอย่างอยู่ได้	3.04	1.043	เห็นด้วย
15) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	3.17	.993	เห็นด้วย
4. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้			
16) การเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลว	3.43	.610	เห็นด้วยมาก
17) ความรู้ใหม่สามารถพัฒนาการทำงานได้	3.33	.900	เห็นด้วยมาก
18) การคิดอย่างเป็นระบบสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อบรมได้	2.43	1.140	ไม่เห็นด้วย
19) คนที่ประสบความสำเร็จสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้พฤติกรรมการเรียนรู้ได้	3.56	.677	เห็นด้วยมาก
20) การศึกษาดูงานสามารถช่วยกระตุ้นให้แรงบันดาลใจในการพัฒนาได้	2.92	1.056	เห็นด้วย
5. เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้			
21) มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อถ่ายทอดความรู้	3.45	.722	เห็นด้วยมาก
22) มีการสนับสนุนการใช้คอมพิวเตอร์หาความรู้ใหม่	3.33	.795	เห็นด้วยมาก
23) มีการสนับสนุนให้สมาชิกเรียนรู้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงาน	3.25	.873	เห็นด้วย
24) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบันทึกข้อมูล หรือรวบรวมองค์ความรู้ใหม่ๆ	2.86	.966	เห็นด้วย
25) การจัดทำข้อมูลศูนย์เรียนรู้เพื่อเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	3.12	1.024	เห็นด้วย

6. การจัดการผลผลิตและการตลาด			
26) การวางแผนการผลิตและการตลาด	3.45	.709	เห็นด้วยมาก
27) มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตร	3.48	.755	เห็นด้วยมาก
28) มีตลาดใช้จ่ายจากการซื้อปัจจัยการผลิต	3.53	.780	เห็นด้วยมาก
29) การส่งเสริมให้พัฒนาและแปรรูปสินค้า	2.98	1.039	เห็นด้วย
30) ความกระตือรือร้นในการพัฒนาเพื่อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต	2.81	1.069	เห็นด้วย
7. ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม			
31) มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง	3.48	.780	เห็นด้วยมาก
32) มีการพัฒนาความรู้และฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ	3.65	.655	เห็นด้วยมาก
33) มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี	2.94	1.134	เห็นด้วย
34) การส่งเสริมเครือข่ายในชุมชนโดยการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ สามารถแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้	2.86	1.087	เห็นด้วย
35) การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน สามารถช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้	3.06	1.074	เห็นด้วย

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1) **ภาวะผู้นำ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 1 การมีเป้าหมายการทำงานชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.50$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถาม 5 การใช้รางวัลเป็นแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.76$) อยู่ในระดับเห็นด้วย

2) **การทำงานเป็นทีม** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 6 มีความเข้าใจวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.49$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 7 การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.95$) อยู่ในระดับเห็นด้วย

3) **การสร้างเครือข่ายทางสังคม** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 13 สนับสนุนการรวมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.45$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 14 ศูนย์เรียนรู้สามารถสร้างชุมชนน่าอยู่ได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.04$) อยู่ในระดับเห็นด้วย

4) **การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 19 คนที่ประสบความสำเร็จสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้พฤติกรรมการเรียนรู้ได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.56$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 18 การคิดอย่างเป็นระบบสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อบรมได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.43$) อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

5) **เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 21 การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.45$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 24 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบันทึกข้อมูล หรือรวบรวมองค์ความรู้ใหม่ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.86$) อยู่ในระดับเห็นด้วย

6) **การจัดการผลผลิตและการตลาด** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 28 มีตลาดใช้จ่ายจากการซื้อปัจจัยการผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.53$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 30 ความกระตือรือร้นในการพัฒนาเพื่อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.81$) อยู่ในระดับเห็นด้วย

7) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสูงสุดกับข้อคำถามที่ 32 มีการพัฒนาความรู้และฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.65) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในขณะที่มีความเห็นน้อยที่สุดกับข้อคำถามที่ 34 การส่งเสริมเครือข่ายในชุมชนโดยการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ สามารถแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.86) อยู่ในระดับเห็นด้วย

สรุปประเด็นที่ได้จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงาน กปร. และผู้นำศูนย์เรียนรู้

ข้อมูลจากการแบบสอบถามในส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้อย่างอิสระ สรุปได้ดังนี้

- ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์เรียนรู้ มีสถานที่รองรับคณะศึกษาดูงานคับแคบและมีไม่เพียงพอ ไม่มีป้ายบอกทางในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าศึกษาดูงาน จึงต้องการให้สนับสนุนการปรับปรุงสถานที่ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในศูนย์เรียนรู้

- ด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอกับปริมาณผู้ใช้บริการ จึงต้องการให้สนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ จัดอบรมพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ รวมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ/แผ่นผังชุมชน เอกสารความรู้ต่าง ๆ เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ศึกษาดูงาน

- ด้านการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ต้องให้ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ต้องการให้ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายผู้เข้าอบรมแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมพัฒนาศูนย์เรียนรู้

- การพัฒนาการจัดการผลผลิตและการตลาด ต้องการให้ส่งเสริมการรวมกลุ่มด้านการแปรรูปผลผลิต จัดอบรมและสนับสนุนอุปกรณ์ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อาหารแปรรูป สนับสนุนการวางแผนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบรรจุภัณฑ์ โดยต้องการให้ศูนย์เรียนรู้เป็นศูนย์กลางรองรับผลผลิตที่สมาชิกของศูนย์เรียนรู้ รวมทั้งหาช่องทางทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรและแก้ปัญหาลดผลผลิตล้นตลาด

- ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องการให้จัดอบรมเพื่อเปลี่ยนความคิด เช่น การอบรมเกี่ยวกับการทำปุ๋ยอินทรีย์จากฟางข้าว เพื่อเพิ่มปุ๋ยอินทรีย์ในดินซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการเผาตอฟางได้ ต้องการให้จัดการอบรมความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำกับดินด้วยการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการเกษตรและปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ และร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และหนุนเสริมให้เยาวชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับกลุ่มองค์กร

- ด้านงบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีงบประมาณในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ไม่เพียงพอมีปัญหาความไม่เข้าใจการทำงานของศูนย์เรียนรู้ และปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชุมชน จึงต้องการให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณ เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมและการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ และสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ ที่ชุมชนต้องการหรือขาดแคลนตามอัตภาพ

- แผนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ มีข้อเสนอแนะให้จัดทำแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) แผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของเกษตรกร ชุมชน และผู้ที่มาเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมทุกกลุ่ม 2) แผนพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยผลักดันให้ศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ของสถานศึกษา และมีหลักสูตรเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำการเกษตร และ 3) แผนการส่งเสริมการพัฒนาคน/บุคลากร เพื่อเติมความรู้ ทักษะ และศักยภาพในการพัฒนาการจัดการศูนย์เรียนรู้

การสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงาน กปร.

นายตฤชา ลินธวานนท์ เลขาธิการ กปร. ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เริ่มตั้งแต่แนวทางการจัดตั้งในระยะแรกที่ขาดการเอาใจใส่ การสื่อสารที่เป็นระบบ และการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ปัจจุบันสำนักงาน กปร. ได้วางแนวทางการดำเนินงานในอนาคต ได้แก่ 1) การเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง ผลักดันให้หน่วยงานในพื้นที่ช่วยสนับสนุนการติดตามประเมินผลการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ เนื่องจากสำนักงาน กปร. มีข้อจำกัดด้านบุคลากร 2) การเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เนื่องจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจัดระบบความเชื่อมโยงตามลักษณะภูมิสังคม ระยะทางใกล้-ไกล และลำดับความสำคัญ และ 3) การสำรวจศักยภาพศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยจัดทำแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้เสนอมายังสำนักงาน กปร.

การสัมภาษณ์ผู้นำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ข้อมูลสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้มีปัญหาด้านสถานที่ศึกษาดูงานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ มีความต้องการเครื่องมือและอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นเพิ่มเติม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เครื่องพิมพ์เอกสาร เป็นต้น มีความต้องการให้ส่งเสริมการรวมกลุ่ม มีการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การอบรมด้านแปรรูปผลผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการบริหารจัดการน้ำกับดิน รวมทั้งต้องการให้สนับสนุนการทำเกษตรครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำ (กระบวนการผลิต) จนถึงปลายน้ำ (การตลาดสำหรับผู้บริโภค) และต้องการให้สนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาศูนย์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุปผล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับเห็นด้วยมากกับปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม และการสร้างเครือข่ายทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.28 และ 3.27 ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อยลงในระดับเห็นด้วยกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำการจัดการผลผลิตและการตลาด เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.25, 3.25, 3.20, 3.20 และ 3.13 ตามลำดับ) ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม สรุปได้ว่า ควรจัดทำแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม และต้องการให้มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ได้แก่

ภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กับเพศในการแก้ไขปัญหาเร็ว เนื่องจากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.68) สะท้อนให้เห็นว่า เพศหญิงให้ความสำคัญกับ

การแก้ไขปัญหาในศูนย์เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบ เพศหญิงมีแนวโน้มในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ชาย (Eagly & Carli, 2003)

การทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและอาชีพในด้านการวางแผนการพัฒนาทีมงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย เนื่องจากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการจัดการบุคลากรที่ดี (Panyacharoen, 2018) เน้นการมีส่วนร่วม มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน (Schumann et al., 2013)

เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับอาชีพในด้านการสนับสนุนให้สมาชิกเรียนรู้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงาน รวมทั้งการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เนื่องจากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน การรวบรวม การจัดเก็บ และการเผยแพร่ข้อมูลและใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้และทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน (Marquardt & Reynolds, 1994) และการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเข้าใจและจัดการได้ดีขึ้น (Goldie, 2016)

การจัดการผลผลิตและการตลาด มีความสัมพันธ์กับอายุในด้านการส่งเสริมการพัฒนาและแปรรูปสินค้าให้น่าสนใจ เนื่องจากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการมีอาชีพทางเลือกและมีเงินทุนที่บริหารจัดการได้เอง ทำให้มีเงินออมมากขึ้น (Sukapap, 2013)

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับเพศและอาชีพในด้านการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี การพัฒนาความรู้และฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ การส่งเสริมเครือข่ายในชุมชน โดยการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสามารถแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ การใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และการมีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการอบรมสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกทำการเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เป็นพลังให้ชุมชนมีความมั่นคงและพัฒนาต่อไปได้ (Naowawathong, & Supadit, 2008) การอนุรักษ์ป่า การปลูกต้นไม้และการขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นหนึ่งในสี่ของการแก้ไขปัญหาในชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sukapap, 2013)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับความต้องการของศูนย์เรียนรู้ซึ่งสะท้อนในแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้นำศูนย์เรียนรู้ ที่ต้องการให้สนับสนุนให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ต้องการให้สนับสนุนการรวมกลุ่ม การประชาสัมพันธ์ การอบรมเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยชีวภาพ การพัฒนาผลผลิตและการตลาด เพื่อให้สมาชิกมีความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์เรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาศูนย์เรียนรู้ของผู้บริหารสำนักงาน กปร. เพื่อให้มีเป้าหมายและทิศทางการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะเดียวกันนี้กับหน่วยราชการอื่น เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาแนวทางการทำงานกับศูนย์เรียนรู้ของหน่วยงานราชการต่อไป
2. เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเชิงลึก ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ และเป็นต้นแบบการจัดการศูนย์เรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จได้ในอนาคต

3. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม นอกจากตัวแปรในการวิจัยนี้ เพื่อให้มีความครอบคลุมกับกระบวนการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ที่เป็นต้นแบบจนประสบความสำเร็จ มีการรวบรวมและจัดทำชุดความรู้ของรูปแบบการบริหารจัดการ ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบฯ

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงจากกลุ่มคนในระดับปฏิบัติ และแสดงถึงความต้องการของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง และยังเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการบริหารจัดการสู่การเป็นต้นแบบความสำเร็จให้กับศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การปรับปรุงนโยบาย การจัดทำดัชนีชี้วัด และการจัดทำแผนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

References

- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2003). The female leadership advantage: An evaluation of the evidence. *The leadership quarterly*, 14(6), 807–834.
- Goldie, J. G. S. (2016). Connectivism: A knowledge learning theory for the digital age. *Medical teacher*, 38(10), 1064–1069.
- Kanhachin, P. (2014). The Strategies Enhancing the Participatory Self-reliance at the Village Level Based on the Sufficiency Economy Philosophy of Villages in Nongbualamphu Province. *Journal of Language, Religion and culture*, 2(2), 63–78
- Khamcharoen, S., & Sirisarnhiran, S. (2009). A Study of the Relationship Between Leadership Styles of Administrators and Public Participation in the Administration and Operation of Salaya Subdistrict Administration Organization. *Quality of Life and Law*, 5(1), 37–48.
- Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1994). *The Global Learning Organization*. New York: IRWIN.
- Naipinit, A., Promsaka, T., & Kroeksakul, P. (2014). Sufficiency economy for social and environmental sustainability: A case study of four villages in rural Thailand. *Asian Social Science*, 10(2), 102.
- Naowawathong, P., & Supadit, T. (2008). Sufficiency Economy Community Management: A Case Study of Kham Pla Lai Village, Ban Dong, Ubonrat, Khon Kaen. *Good Environmental Management of National Institute of Development Administration*, 4(2), 38–49.
- Noknoi, J. et al. (2011). *Various vision on knowledge management and the creation of a learning organization*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Panyacharoen, S. (2018). *Management: Perspective from the past to the present and the future*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Pongpit, S. (2003). *Plan for Community Economic Life*. Bangkok: Phumpanya Thai Press.
- Research and Development Institute of Sufficiency Economy Philosophy Foundation. (2012). *Follow the footsteps*

- of His Majesty the King's philosophy of sufficiency economy*. Bangkok: Phet Rung Printing Center.
- Saengduangdee, S., Buawech, Y., & Sujittavanich, M. (2014). Guidelines for the development of communication roles and capacity of the community Learning Center on Philosophy of Sufficiency Economy in agricultural section as desired by Lamphaya community, Amphoe BangLen, Nakhon Pathom Province. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*, 8(2), 53–117
- Sanguannam, C. (2002). *Theory and practice in educational institution administration*. Bangkok: Ruamsan.
- Schermerhorn, J. R. (1999). *Management*. (5th ed.). USA: John Wiley and Sons, G-2
- Schumann, D., Peters, J., & Olsen, T. (2013). Cocreating value in teaching and learning centers. *New directions for teaching and learning*, 2013(133), 21–32.
- Sisaed, R. (2013). An evaluation of the Community sufficiency Economy Learning Center Program: A Case Study of a Community Sufficiency Economy Learning Center in the East. *Journal of Research Education Srinakharinwirot University*, 8(1), 152–161
- Sukapap, N. (2013). *The Study on Developing Process of Learning Center for the Development of Sufficiency Economy: A Case Study of Ban-Thon-Na-Lap, Bandung District, Udonthani Province*. Paper presented at the Kasetsart University, Kamphaeng Saen Conference Kasetsart University. (6–7 December 2013). Kamphaeng Saen, Nakorn Pathom.
- The Office of the Royal Development Project Board. (2008). *The 1st Sufficiency Economy Philosophy Contest*. (2nd Edition). Bangkok: Arun Printing.
- The Office of the Royal Development Project Board. (2011). *The 2nd Sufficiency Economy Philosophy Contest*. Bangkok: Arun Printing.
- The Office of the Royal Development Project Board. (2013). Information for the meeting of the Working Group on Standards Development of the BAAC Learning Center on June 19, 2013, at the Meeting Room 201, Office of the Royal Development Projects Board.
- The Office of the Royal Development Project Board. (2016). Report of Performance Indicator 1.4 percentage of successful operating the Sufficiency Economy Learning Center in 9 months (October 1, 2015 –June 30, 2016).
- The Office of the Royal Development Project Board. (2016). Summary Seminar Report of the *Sufficiency Economy Learning Center*, Paper presented at Royal River Hotel, (August 9–10, 2016). Bangkok.
- Thiamrat, D., & Makasiranon, K. (2003). *Discipline for the Learning Organization (The Fifth Discipline)*. (4th ed.). Bangkok: Express Net.
- Vanichbancha, K. (2012). *Using SPSS for Windows for data analysis*. (20th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wadecharoen, W. Lertnaisat, R., & Teekasap, S. (2017). *Research methodology from theory to practice*. Bangkok: SE-EDUCATION.
- Wipawin, N. (2015). Social network in a networked society. *Thai Library Association*, 8(2), 119–127.